

Nakladatelství Mare-Czech představuje titul:

Andrea Vernerová

Moře příběhů – příběhy moře

rozhovory Andrey Vernerové s veterány československé námořní plavby Jakubem Freyem, Olegem Harnou, Jaroslavem Putnou, Oldřichem Černíkem, Václavem Kotrbatým a Jiřím Vernerem

počet stran 132

fotografií a ilustrací: 90

ilustrace na obálce Jan Hakl

vazba brožovaná, 150 x 122 mm

běžná cena 259 Kč včetně DPH

naše cena 230 Kč,

cena K“M“K 210 Kč

ISBN 978-80-86930-94-7

Distribuci zajišťuje Kosmas, s. r. o.

Vychází v říjnu 2016

Třebaže jsme vnitrozemský stát, po desítky, ba stovky let jsme měli – a máme! – námořníky. Po dlouhá desetiletí jsme měli i lodě a vlastní rejdářství. I když je to dnes již minulost, zapomenout nelze. Stovky bývalých námořníků se stále setkávají a vzpomínají.

Vraťme se tedy do dob, kdy se pod československou a později českou vlajkou plavily lodě po všech mořích a oceánech a na jejich palubách odvážní muži odváděli svou náročnou práci, propojenou s velkou láskou ke svým plavidlům a hlavně k moři.

Před více než třemi desítkami let jsem udělala několik rozhovorů se starými námořníky. Tehdy jsem pro ČNP – jako neoficiální, neboť zakázanou činnost při své práci v ČTK – dělala podnikový časopis Maják. Rozhovory byly – v omezeném počtu stran – určeny právě do tohoto periodika. Desítky let poté se našly při úklidu půdy v jedné staré krabici. Vzpomínky dávných námořníků mě tak uchvátily, že jsem se rozhodla udělat z nich knížku. Zázitky mariňáků, kteří již před časem odešli do námořnického nebe, jsem doplnila o rozhovor se svým manželem, námořním kapitánem nyní v důchodu. Výsledkem je tato kniha, obohacená navíc o zajímavosti, které s námořnickým řemeslem souvisejí a před desítkami let vycházely v podnikovém časopisu Maják. Tam, kde to bylo možné, jsou uvedena základní data a fotografie, které nám poskytli rodinní příslušníci.

Začneme-li vzpomínkou na kapitány, kteří, ač českého původu, se plavili ještě za Rakousko-Uherska, a skončíme povídáním o práci v „cizích službách“ na přelomu 20. a 21. století, protože naše republika už jejich práci nepotřebovala, obsahuje tato kniha téměř sto let života našich námořníků. Začtete se s námi do jejich vzpomínání a snad pochopíte, co moře pro naše muže a jejich rodiny znamenalo – a pro mnohé dosud znamená.

Kapitán dálné plavby Jakub Frey.

JAKUB FREY, KAPITÁN DÁLNE PLAVBY

8. 6. 1906 – 23. 10. 1987

Rozhovor se uskutečnil v lednu roku 1984.

Fakud vám, jste jediný žijící námořník, který jezdil jako kapitán za 1. republiky...
 Já byl první, ani Hald, ani Klos nebyli před válkou kapitány. Hald jezdil jako první důstojník. A Klosova nejvyšší funkce byla u mě na lodi – první důstojník. Tou lodí byla Látle Evy – Malá Eva; říkali jsme jí Evička. Byla to Batova loď – byla poslední, na které vlála naše vlajka. V roce 1935 jsem ji stahoval. Říkal jsem si, že ji zase vytáhnou, až budeme mít jednu loď. Ale to už se nestalo. Tedy – loď máme, ale tuto vlajku jsem na níh nevztýčil. Snad ji ještě někde doma máme...

Kterou školu jste studoval, abyste se mohl stát námořním důstojníkem?
 Studoval jsem čtyři roky v Bakarce v Jugoslávii. V roce 1925 jsem přišel na loď Legie, kde jsem byl skoro pět let, až do roku 1930. Mezitím jsem si udělal zkoušky na důstojníka a v roce 1932 v Koperu na kapitána. Musel jsem se snažit, protože v Jugoslávii jsem měl stipendium, které bylo podmíněné velmi dobrým prospěchem. Ulejšvárna nebyla možná. Tak jsem se učil, pak mě to chytilo a už jsem moře neopustil.

Jaké to bylo na škole v Jugoslávii?
 Mělo to své výhody i nevýhody. Jednou z výhod bylo, že jsem uměl chorvatsky lépe než domorodci. Vám se to bude zdát divné, ale to byli hoši z Dalmácie a okolního přístřeží, kde byl velmi silný italský vliv. Takže každé druhé slovo bylo italské, mluvili zvláštním dialektem. Někteří přišli ze Slovenska, a ti byli už úplně vedle. Pomalu nerozuměli, o co jde. Takže já jsem v druhém ročníku opravoval úkoly v chorvatštině, protože jsem byl jediný, kdo uměl spisovný jazyk. Zdá se to nepravděpodobné, ale skutečně to tak bylo.

Co vás přivedlo k tomu, že jste se stal námořníkem? Mý přec žijeme v zemi bez moře. To nebylo vždycky. Existovala rakousko-uherská marína. Měli jsme tisíce kilometrů pobřeží, stovky ostrovů, přístavy, všechno. Naši studenti jezdili na Jadran na kolech, a to nejen za Rakouska, ale i za první republiky. Já byl před dvěma lety (tj. v roce 1982) na dovolené v Bašce, a tam jsem si přišel

Průkaz číslo „1“ rakousko-uherského námořního letectva Viktora Wosseka vydaný 19. srpna 1913.

„Evička“, jak se říkalo jedné ze dvou lodí firmy Bafa – Little Evy.

— 20 —

Little Evi v bouřlivém počasí Baltu.

Část posádky „Evičky“.

Na další straně vzpomínání lampič z Little Evi.

— 21 —

Kapitán dálné plavby Oleg Harna.

OLEG HARNA, KAPITÁN DÁLNE PLAVBY

21. 10. 1919 – 30. 10. 1984

Rozhovor se uskutečnil v únoru roku 1984.

Kdy jste začal jezdit?

V roce 1939 jsem odmaturoval na námořní škole v Dubrovniku a začal jezdit na jugoslávských lodích. Ve škole jsem byl čtyři roky. Díky tomu, že jsem byl dobrý fotbalista, seznámil jsem se tam i s lidmi, kteří měli co říct k mému nálodění. Jugoslávci tehdy měli problém sehnat zaměstnání, já byl cizinec, a tak jsem si nebyl jistý, že se skutečně dostanu na loď. Teprve později jsem poznal, že život na lodi není nijak lehký.

V jaké funkci jste začínal?

Jako kadet. Měl jsem svoji kabinu, tak plnou stěnic, že se v ní nedalo ani spát. Zrovna z ní odcházel jeden starší kolega, povídal mi – poslyš, nevím, jak tady dlouho vydržíš. Tady je situace skutečně beznadějná. Já ale byl dost neustupný, tak jsem řekl – to by bylo smutné, abych odešel z lodi, když jsem se na ni konečně dostal. Ty stěnice zřstanou, ty nevyženu, musím s nimi vyjit. Jenže to nebylo tak snadné.

Byla to nákladní loď?

Byla nákladní, jmenovala se Bosanka, měla asi pět tisíc tun, byla to jedna z nejstarších lodí – ještě na páru, na uhlí. Tam jsem začínal. Poznal jsem tam všechno. První důstojník mi řekl, že mám štěstí, že nejsem Jugoslávec, jinak že bych rigol krv – to znamená, že bych bílil krev. Bylo leccos, byly i mrazoly... V Casablance jsem požádal čífa, ať mi dá nějaký olej na obměkčení dlaní, ale on se mi vysmál. Řekl mi, abych s ním šel zavřít skladiště – byly na nich těžké dřevěné desky. Když jsme to uzavřeli, ptal se mě, jestli potřebuju ještě něco; a já, s rukama téměř do krve, povídám – teď už ne, děkuji. Takže můj začátek na lodi nakonec dopadl dobře.

Vy jste vlastně začínal jezdit na moři, nežž anglická dravčí světová válka...

Válka nás zastihla v Alžíru a pak v Benátkách. Odtud jsme jeli do Dubrovniku. Spakoval jsem svoje balíčky a šel ven za tím svým známým. Věděl jsem, jaké jsou problémy sehnat práci na lodi a jako cizinec jsem předpokládal, že

— 30 —

— 31 —

Na palubě M/S Kladno.

M/S Kladno v Malinó, červen 1970 (vřížkem je označena kabina Olega Hama).

Oleg Hama
s členy
své posádky.

— 41 —

Kapitán dálné plavby Jaroslav Putna.

JAROSLAV PUTNA, KAPITÁN DÁLNE PLAVBY

19. 5. 1925 – 1. 12. 2007

Rozhovor se uskutečnil v lednu 1984.

Co způsobilo, že jste začal jezdit?

Jako malý kluk jsem jezdil s tatínkem parádkem z Bratislavy na Děvín. Tatínek znal strojníka, který mi tam všechno ukazoval – tenkrát se ještě jezdilo na páru. Když mi bylo dvanáct let, nechával mě táta u toho strojníka, když stála loď v přístavu, a ten mě zasvěcoval do mazání různých mechanismů a vůbec fungování stroje. V té době už existovala Dunajská plavba a já se tam byl zeptat, jestli bych po ukončení základní školy mohl dělat lodníka. Bylo mi řečeno – ano, ale kdo chce dělat vyšší funkce, musí mít zahraniční školu.

V roce 1939 – po rozbití republiky – jsme se přestěhovali z Bratislavy do Prahy. Šel jsem se tedy učit strojním mechanikem, abych mohl jezdit na lodích Plavby lábsko-oderské. Nakonec jsem po vyučení nastoupil jako topík na parník Vltava, který stále ještě jezdí. Strojník na Vltavě mi řekl – tady je té škoda, znám lepší zaměstnání. Mám kamaráda, který studuje námořní akademii v Polsku. To byl Franta Homolka, náš první československý námořník.

Náš první námořník? Jak to?

První poválečný československý námořník. Vyšel o rok dřív než já. Ale to předbílám. Byl jsem se zeptal na ministerstvu školství, a protože jsem měl maturitu a tehdy existovala reciproční výměna studentů, dostal jsem se do Polska na vysokou námořní školu. Bylo nás tam celkem pět – Franta Lesný, Tonda Kamner, Milan Rusnák a já. Všichni jsme studovali navigaci. Do toho přišel rok 1948 a všechny ty změny. Po absolvování této školy byla jediná možnost – jít jako lodník k Plavbě lábsko-oderské nebo jít do Mětrantsu, který v té době hledal odborníky z námořní školy. Tam šli Rusnák, Fojtů a Kamner, já zase na loď. Začal jsem jezdit na říční nákladní lodi Brno – nejdřív do Děčína a pak do Hamburku. V Hamburku jsem viděl velké oceánské lodě – člověk má vysokou školu a nemá kde jezdit? Pak jsem se došel o založení Česko-čínské společnosti – hledali posádku. Jako kapitány vzali ty, co jezdili ještě za první republiky – nejdřív Hálda, potom Klose a pak Freye. I já jsem se hlásil – a konečně jsem se dočkal.

— 54 —

— 55 —

Kapitán Putna sleduje rovníkový křesť.

Kapitán Putna se syny Radovanem (levo) a Markem.

V dobách aktivní služby a při setkání veteránů, kterého se účastní bývalí námořníci i pracovníci ústředí ČNP – čtvrtý zleva stojí kpt. Putna.

Kapitán dálné plavby Jiří Verner.

JIŘÍ VERNER, KAPITÁN DÁLNE PLAVBY

22. 2. 1947

Tento rozhovor jsme vedli v roce 2015.

Vzhledem k tomu, že se jedná o muže, za kterého jsem provdaná už více než čtyřicet let, je jen logické, že rozhovor probíhal ve formě tykání.

Kdy jsi začal uvažovat o tom, státi se námořním kapitánem?

První vzpomínky na zájem o námořnické povolání patřily do oblasti dětských her. Na zahradě rodinného domku v Úvalech u Prahy jsme na bidle na kdepání koberečů se sousedem, mým vrstevníkem, chodili jako po rádně, pozorovali jsme lodě a země, ke kterým se přibližujeme. Další vážnější zájem ve mně vzbudila kniha *Moře volá odvážně* – to mi bylo dvanáct let. Tato kniha pojednává o práci našich studentů z námořní školy v Gdyni, o jejich plavební práci na školní námořní plachtěnici Dar Pomorza. Tak jsem zjistil, že máme naše námořníky. Moře mi přiblížila také kniha Bedřicha Stozického *Futurističtí horizonti*.

Začal jsem se shánět po odborné literatuře. Brzy jsem zjistil, že v Praze je možné zakoupit polský časopis *Morze*, východoněmecký časopis *See* a velmi užitečná pro mě byla Ruská kniha, kde bylo možné sehnat velice zajímavé publikace z námořní oblasti. Měl jsem zájem o historii vojenství, nejvíc o válku na moři. Kdyby to šlo, chtěl bych k válečnému námořnictvu – ale to jsme neměli. Toužil jsem stát se námořním důstojníkem. Myslím, že ani nekapitánem, ale spíš palubním důstojníkem, protože od dětství mě bavily mapy, dovedl jsem je dobře číst a tento zájem mě přivedl k námořní navigaci. Ke způsobu, jak lodě určují svoji pozici v otevřeném oceánu, jak podél břehů, všechny ty navigační metody – začal jsem se o ně zajímat dávno před střední školou. Mou biblí – a určitě nejen mou – se stala kniha kpt. Jakuba Freye *Loď, moře, námořníci*, která vyšla v roce 1961.

Pokud vám, dříve než na vysoce námořní školu, jsi musel na roční práci na jedné z našich lodí...

Vyslání na roční práci byl požadavek podniku: dříve si myslím, že to byl skvělý nápad, protože mi to dalo čas si všechno rozmyslet, vidět přesně, jak vypadá práce; mohl jsem se rozhodnout bez ztráty času dřív, než přijdu na školu, jestli to skutečně chci dělat.

Jiří Verner jako první palubní důstojník na lodi Lipno v roce 1985 ve své kanceláři a ve velině strojovny.

— 96 —

Loď Kořice v Panamském kanálu v roce 1976.

Kapitán dálně plavby Jan Hošek.

— 104 —

JAN HOŠEK, KAPITÁN DÁLNE PLAVBY

30. 12. 1935 – 1. 5. 1984

se zabýval shromažďováním námořních tradic a zvyků. O tom, co vše námořníci potřebovali, jak se chovat na moři a mnohé další poznatky vyšly v podnikovém časopise Maják v roce 1979.

NÁMOŘNÍ TRADICE A ZVYKY

Loďe plují po mořích tisíce let, po celou tuto dlouhou dobu se vyvíjejí a s nimi i lidé žijící na nich – námořníci. Lidé, kteří šli na moře z nejrůznějších důvodů, byli ve svých návycích i myšlenkách hluboce ovlivněni bojem s přírodním živlem, námořní službou a celým způsobem života tolik rozdílným od usudlé stálosti suchozemců. Života chráněného, ale i ohraničeného lodí a blízkostí i zručnosti její posádky. Snad právě proto se na palubách lodí zrodila tak bohatá škála profesionálních návyků, obyčejů a tradic.

Některé z nich přešly do námořního práva a předpisů, jiné jsou nepsanými zvyklostmi dodržovanými ve své většině námořníky lodí všech vlajek, další upadly v zapomnění, když se díky vývoji lodní techniky a sociálnímu pokroku změnil život posádek, některé se staly pověrami.

Ty živé, ať už psané nebo zvykové, neodmyslitelně patří k námořnickému řemeslu, ty druhé k jeho historii. Často jsou, alespoň v náznamech, součástí našeho života na lodí. Podívejme se tedy na některé z nich, na jejich význam a původ.

Za ty, kdo jsou na moři

Na loď se připlíží vždy vsedě. Nevstává se u stolu jako na pevnině. Tento zvyk, který dodržují snad všechny floty světa, má svůj původ v dobách velmi vzdálených. V těsných kabinách s pevně zabudovaným nábytkem kolem zkosených stěn plachetních lodí, když se paluba houkala pod nohama, to snad ani jinak neslo. Britská tradice zachovala pro nás věk následující příběh.

Na jedné z H.M.S. (lodí Jeho Velikénstva) připlýli na krále. Důstojníci vstávali, jak se dale, ale přítomnému korunnímu princovi, vévodovi z Clarence, to zrovna moc neslo. Podatili se mu pořádně uhadit do hlavy o lodní žebro – jestli při tom záležel, tradice nepraví. Navrhl tedy, aby se u připlutí pokračovalo vsedě. Později, již jako král William IV., to potvrdil jako pravidlo.

K připlutí se váže ještě jeden zvyk. Před dávnými lety se v důstojnických jídelnách denní dávka rumu nebo tropického vína pila před hlavním jídelm

— 105 —

Jiří Polanka, první strojní důstojník.

JIŘÍ POLANKA, 1. STROJNÍ DŮSTOJNÍK

22. 9. 1946 – 3. 6. 2006

V první polovině 70. let, kdy byly velmi populární povídky dvojice Čunek – Grossmann, napsal příběh v obdórném stylu i námořní inženýr Jiří Polanka, který se na loďích ČNP pílel jako strojní důstojník. Tento příběh byl v roce 1978 otiskn v podkrovném časopise Maják a později na některých loďích vydáván při křtu. Připomínám, že se jedná čistě o fiktivní povídky dvou usazených pánů. Prostě – námořnická lajna...

Kdo byl a jak žil D/H Venca Knobloch

Loď Košice plula z Evropy do Konga. Cesta byla dlouhá, nudná a jednotvárná. Na obzoru všedních dnů se však pomalu začala rýsovat událost, která měla narušit monotónnost tropických dnů. Tou událostí byl přejezd rovníku a rovníkového křesť.

Myslenky na křesť se objevovaly pomalu, dá se říci přímo sporadicky. Byly to spíše jednotlivé výkřiky, suchá konstatování, že při této cestě se pojede přes rovník. Hlasy jednotlivců s přibližujícím se rovníkem však přerostly v mohutný chorál celé posádky. Jako vždy při takovéto příležitosti nabývala vyprávění a zkušenosti těch pokřtěných na významu. A tak se jednoho dne objevil na nástěnce příběh Vency Knoblocha, námořníka, který byl umračen při rovníkovém křtu (podle oficiální verze zahynul při lifingu v Surabaji). Ze jde o postavu fiktivní, vynasylenou právě pro tuto příležitost, žádný z křtěnců nepostřehl. Celá posádka se běžně bavila – jistě se pobavíte i vy.

Krátký životopis D/H V. Knoblocha

Jelikož zájem o postavu Vency Knoblocha je veliký a informací pramálo, domnívám se, že bude na místě poučit publikum o životních osudech přítele Vency.

Venca se narodil 4. 12. 1942 v rodině písmáka a své mládí prožil v roztomilé vesce nedaleko Prahy – Újezdu nad Lesy. Své obšírné znalosti získal právě díky otci, který své moudrosti treusil, kudy chodil. Důkazem génia otce – písmáka byla skutečnost, že starý Knobloch měl kvůli svému vzdělání zakázanou i míst-

OBSAH

Úvod	5
Předmluva Ing. Zdeněka Bastla	7
Rozhovor s Jakubem Freyem, kapitánem dálné plavby	10
Rozhovor s Olegem Harnou, kapitánem dálné plavby	30
Rozhovor s Oldřichem Černíkem, prvním strojním důstojníkem	47
Rozhovor s Jaroslavem Putnou, kapitánem dálné plavby	54
Rozhovor s Václavem Kotrbatým, strojmistrem	69
Rozhovor s Jiřím Vernerem, kapitánem dálné plavby	78
Vzpomínky námořnické manželky	100
O tradicích a zvycích s kapitánem dálné plavby Janem Hoškem	104
Vzpomínka na Vencu Knoblocha s 1. strojním důstojníkem Jiřím Polankou	124

MORE PRÍBĚHO – PRÍBĚHY MORE

ROZHOVORY ANDREJ VERNEROVÉ
S VETERÁNY ČESKOSLOVENSKE NÁMOŘNÍ PLAVBY
JAKUBEM FREYEM, OLEGEM HARNOU, JAROSLAVEM PUTNOU,
OLDŘICHEM ČERNÍKEM, VÁCLAVEM KOTRBATÝM A JIŘÍM VERNEREM

Ilustrace na obálce Jan Hák.
Fotografie pocházejí ze sbírek ro dn
Klementa Bendy, Jakuba Freye, Olega Harny, Jana Hoška, Jiřího Kuncce,
Jiřího Polanky, Jaroslava Putny, Jiřího Vernerera a nakladatelství Mare-Czech.
Předmluva Zdeněk Bastl.
Grafická úprava a technická redakce Marek Příkrýl.
Jazyková redakce Anna Fintanová.
Sazba a litografie Mare-Czech.

Vydalo nakladatelství Mare-Czech,
Marek Příkrýl, Křivčnická 426/42, Praha 8-Čimice,
e-mail: nakladatelství@mare-czech.cz,
www.mare-czech.cz
jako svou 99. publikaci,
v edici Loď v české minulosti svazek 47.
Vydání 1., Praha 2016.

ISBN 978-80-86930-94-7

Tisk a vazba powerprint s.r.o.

Doporučená prodejní cena včetně DPH 259 Kč

Reprodukování nebo kopírování i části tohoto díla
v podobě mechanické, elektronické anebo jiné jakýmkoli jiným informačním systémem
bez předchozího souhlasu držitele autorských práv odporuje služnosti, dobrému zvyku a zákonu.

Andrea Vernerová (1950), novinářka, organizátorka tiskových konferencí, kulturních a společenských akcí. Je autorkou několika detektivek s námořní tematikou – Krysa v podpalubí a Vraždy uprostřed oceánu, a vyprávění o Zahrádkách v severních Čechách Kytky, stromy a můj muž. Pod pseudonymem Anna Farianová napsala knihy Putování po čtrnácti životech a Na vině je Atlantida.

Další tituly autorky v nakladatelství Mare-Czech

